

De wereld in getallen groep 5: Omgaan met geld

Helaas komen er regelmatig mensen in financiële problemen en dat geldt in toenemende mate ook voor jongeren. Goed leren omgaan met geld kan dit helpen voorkomen.

Malmberg maakt het u vanaf nu gemakkelijk om aandacht te besteden aan dit belangrijke onderwerp. Voor de jaargroepen 4 tot en met 8 zijn er per jaar zeven korte lessen ontwikkeld. Het gaat om lessen of kringgesprekken rond onderwerpen als zakgeld, reclame en geld lenen/sparen.

Uiteraard is dit facultatief. U bepaalt zelf of u tijd wilt en kunt besteden aan deze lessen.

Het materiaal voor de extra lessen 'Omgaan met geld' is opgenomen in de digibordsoftware van De wereld in getallen. Deze lessen zijn op twee plaatsen in de digibordsoftware beschikbaar:

1. in aansluiting op het onderwerp van een actuele rekenles. In het onderstaande overzicht is aangegeven om welke lessen het in groep 5 gaat:

les	lestitel	lesdoel	deel	blok	week	les	opgave
1	Het is geweldig!	De kinderen weten dat in een reclame zaken (soms) mooier worden gemaakt dan ze in werkelijkheid zijn.	a	1	2	4	1
2	Kluiskraker	De kinderen snappen waarom het belangrijk is geld veilig op te bergen.	a	2	3	1	5
3	De weg van het geld	De kinderen snappen waar geld vandaan komt en waar het heengaat.	a	3	4	3	1
4	Diploma's	De kinderen weten dat er belangrijke documenten zijn (bijvoorbeeld een diploma en een rapport).	a	4	1	4	1
5	Goedkoop of duur?	De kinderen kunnen producten op volgorde van goedkoop naar duur zetten.	a	4	2	4	5
6	Ruilen of betalen	De kinderen weten wat de functie van geld is en waarvoor geld is bedoeld.	b	2	2	4	1
7	Uitlenen	De kinderen snappen wat lenen (voorwerpen) inhoudt.	b	3	2	3	1

2. als extra onderdeel 'Omgaan met geld' zodat u de lessen op een door u gekozen moment kunt geven.

Deze pdf bevat alle printbladen van de handleiding en de werkbladen bij deze lessen. U kunt de handleiding en het eventuele werkblad ook per les printen in de digibordsoftware via de knop 'Printbladen'. In de lessen wordt ook af en toe verwezen naar filmpjes op externe sites. Om deze filmpjes te kunnen starten drukt u op de knop 'film'.

De lessuggesties 'Omgaan met geld' zijn ontwikkeld door Malmberg waarbij de leerlijn financiële educatie van Wijzer in geldzaken als leidraad is gehanteerd. Wijzer in geldzaken is een project van het ministerie van Financiën, waarin partijen als banken, verzekeraars en bijvoorbeeld het Nibud samenwerken.

Het is geweldig!

Over de les

In deze les bekijken de kinderen enkele reclames, waarbij ze ontdekken dat in reclames dingen soms mooier worden gemaakt dan ze in werkelijkheid zijn. Ze maken in tweetallen zelf een reclame en spelen die voor de klas.

Doel:	De kinderen weten dat in een reclame zaken (soms) mooier worden gemaakt dan ze in werkelijkheid zijn.
Materiaal:	papier en pen voor elk kind, eventueel enkele voorwerpen uit de klas
Voorbereiding:	-
Lesduur:	± 20 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je ontdekt dat in reclame soms dingen mooier voorgesteld worden dan ze zijn.
- Toon de afbeelding van **de hamburgers**. Welke afbeelding toont de echte hamburger? En welke die van de reclame? Waarom is het beeld van de reclame mooier? (Zodat mensen eerder zin in een hamburger krijgen.)
- Laat het **filmpje van teleshopping zien**.
- *Dat lijkt een superhandig ding, die magic bullet. Alles is in een paar seconden gedaan! Maar wat zie je hier allemaal niet?* (Je ziet bijvoorbeeld niet wat je moet voorbereiden om alles erin te krijgen, zoals bijvoorbeeld knoflook pellen. En zou het echt zo makkelijk schoon te maken zijn? Het apparaatje lijkt ook niet erg groot, kan er wel genoeg in voor vier personen?) Trek samen de conclusie: *Je ziet hier alleen de mooie kanten van het apparaat.*

Kern

- Verdeel uw groep in tweetallen. Vertel: *Jullie gaan reclame maken. Kies een voorwerp uit de klas dat je wilt verkopen. Maak het voorwerp dat je verkoopt mooier dan het is, zodat mensen het echt graag willen kopen. Schrijf kort op wat je gaat vertellen. Speel het daarna voor de klas. Doe het net zoals in het filmpje van teleshopping.*
- Help de kinderen eventueel door wat voorwerpen voor de klas te tonen. Wie kan het beste een wc-rol verkopen? Of een lunchtrommel?

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 2: Verantwoord besteden.
Competentie: Verleidingen de baas blijven.*

Het is geweldig!

Afsluiting

- Laat zo veel mogelijk tweetallen aan de beurt komen om hun reclame aan de groep te laten zien.
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Waarom worden dingen in reclame soms mooier gemaakt dan ze zijn?*

Extra

Opdracht voor thuis

Geef de kinderen de volgende opdracht mee:

Kijk thuis heel goed naar reclame op tv.

Schrijf kort op hoe de reclame dingen mooier maakt dan ze zijn. Neem je aantekeningen mee naar school. We gaan ze met elkaar vergelijken.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 2: Verantwoord besteden.
Competentie: Verleidingen de baas blijven.*

Kluiskraker

Over de les

De kinderen spelen in deze les in tweetallen het spel *Kluiskraker*. Ze maken zelf een code, de ander probeert de code te raden. Ze denken na over het gebruik van (pin)codes en de plek waar je je geld het beste kunt bewaren.

Doel:	De kinderen snappen waarom het belangrijk is geld veilig op te bergen.
Materiaal:	enkele euro's of briefgeld
Voorbereiding:	Kopieer het werkblad <i>Kluiskraker</i> , voor elk tweetal één (of meer, als er meer rondes gespeeld worden).
Lesduur:	± 30 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je leert dat het belangrijk is om geld veilig op te bergen.
- Leg wat geld op een plek midden in de klas. *Dit is mijn geld. Ik wil het even bewaren. Ligt het hier veilig?* Laat de kinderen reageren. Pak vervolgens het geld op en verstop het ergens in de klas. *Ligt mijn geld hier veiliger?* Vertel: *Mijn geld ligt het veiligst in een kluis met een code die niemand kan raden. Jullie gaan ontdekken dat cijfercodes moeilijk te raden zijn.*

Kern

- Verdeel uw groep in tweetallen en geef elk tweetal een werkblad. De kinderen spelen *Kluiskraker*. Leg het spel uit.
Zo speel je het:
 - *De codemaker verzint een code van drie cijfers en schrijft die op de onderste regel op het werkblad, zonder dat de ander het ziet. Hij vouwt de coderegels om naar achteren zodat de code verborgen blijft.*

- *De kluiskraker probeert de code te kraken. Hij vult drie cijfers in bij 1 en geeft het blad terug aan de codemaker.*
- *De codemaker geeft aanwijzingen. Onder elk cijfer dat goed is, maar niet op de juiste plek staat, zet hij een streepje. Om elk cijfer dat goed is én op de goede plek staat, zet hij een rondje. Bij de foute cijfers komt niks te staan.*
- *Ga zo door tot de code gekraakt wordt of tot alle regels vol zijn.*
- Voor het maken van de code gelden enkele regels:
Spelregels voor de codemaker:
 - ***Kies getallen van 1 tot en met 9.***
 - ***Gebruik elk getal maar één keer.***
- Als de kluiskraker de code kraakt, is het spel afgelopen. De rollen kunnen eventueel worden omgedraaid.
- Laat eventueel **het voorbeeld** zien.

Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 4: Omgaan met financiële risico's. Competentie: Inschatten van financiële gevolgen en risico's van gebeurtenissen en situaties.

Afsluiting

- Praat met de kinderen na over geld bewaren. Ze hebben gezien dat het best lastig is om een code van drie cijfers te raden. Een code van vier of meer cijfers zou nog moeilijker zijn. *Hoeveel cijfers heeft een pincode? Zou het makkelijk of moeilijk zijn om die te raden? Wat is de beste plek voor je spaargeld?*
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Waarom is het belangrijk om je geld veilig op te bergen?*

Extra**Achtergrondinformatie**

- Op www.eurowijs.nl kunt u zich aanmelden voor een gastles met lesmateriaal over 'Hoe wordt geld gemaakt en hoe werkt pinnen?'. De lespakketten van Eurowijs voldoen aan de leerdoelen zoals die opgesteld zijn door het Nibud en zijn gratis.
- Kijk naar een filmpje van Schooltv over pinnen, geschikt voor groep 5. schooltv.ntr.nl/video/pinnen-betalen-met-de-pinpas/

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 4: Omgaan met financiële risico's.
Competentie: Inschatten van financiële gevolgen en risico's van gebeurtenissen en situaties.*

Kluiskraker

1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

○ het cijfer is goed en staat op de goede plek.

— het cijfer is goed, maar staat niet op de goede plek.

De weg van het geld

Over de les

Kinderen zoeken uit hoe je aan geld komt en waar je het aan uitgeeft. Daarna maken ze zelf een 'weg' van geldstromen.

Doel:	De kinderen snappen waar geld vandaan komt en waar het heengaat.
Materiaal:	pen en papier voor elk tweetal
Vorbereiding:	-
Lesduur:	± 20 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je ontdekt waar geld vandaan komt en waar het heengaat.
- Bekijk het **filmpje van de Staatsloterij**.
- *Hoe komen mensen aan geld?* Praat samen over manieren waarop kinderen en volwassenen aan geld kunnen komen. (een baan hebben en salaris krijgen, iets verkopen, klusjes doen, de loterij winnen, enzovoort)

Kern

- Doorloop op het digibord de opdrachten bij **De weg van het geld**. Bepaal samen de goede volgorde. Controleer na de eerste opdracht of het duidelijk is waar geld vandaan komt en waar het naartoe gaat. *De juf of meester op school krijgt geld van de school. De juf koopt met het geld dat ze verdient heeft (onder andere) een tandenborstel. Haar geld is nu van de winkel. Van dit geld wordt het salaris van de kassamedewerker betaald.* Doe ook de andere opdrachten. Praat samen over de meest logische volgorde. In de laatste opdracht mogen de kinderen voor het lege vak zelf iets bedenken.
- De kinderen maken in tweetallen een eigen 'weg van het geld'. *Neem jezelf als voorbeeld. Stel, hebt vijftien euro. Hoe kom je eraan? Je hebt het bijvoorbeeld van je oma gekregen voor je verjaardag. Waar geef je het aan uit? En wat gebeurt er daarna met jouw vijftien euro? En dan?* Stimuleer de kinderen om zo ver mogelijk te komen, bijvoorbeeld door ook weer te bedenken hoe oma aan het geld komt. Elk tweetal schrijft hun 'weg' kort op.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 5: Het financiële landschap kennen.
Competentie: Rechten en plichten als consument en werknemer kennen.*

De weg van het geld

Afsluiting

- De kinderen lezen voor wat ze gemaakt hebben. Bespreek of de weg van het geld klopt. Laat ze eventueel aanpassingen maken.
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Hoe komen mensen aan geld? En wat doen ze ermee?*

Extra

Opdracht voor thuis

Geef de kinderen de volgende opdracht mee:

Maak thuis ook een 'weg van het geld'. Start met een volwassene bij jou thuis. Hoe komt hij of zij aan geld? En als die er wat van koopt, waar gaat het geld dan naartoe? Hoe ver komen jullie? Schrijf het op en neem het mee naar school.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 5: Het financiële landschap kennen.
Competentie: Rechten en plichten als consument en werknemer kennen.*

Diploma's

Over de les

In deze les ontdekken kinderen welke diploma's je nodig hebt voor welk beroep. Ze maken zelf een diploma dat ze graag zouden willen hebben.

Doel:	De kinderen weten dat er belangrijke documenten zijn (bijvoorbeeld een diploma en een rapport).
Materiaal:	werkblad <i>Diploma</i> , kleurpotloden
Vorbereiding:	Kopieer het werkblad <i>Diploma</i> voor elk kind.
Lesduur:	± 20 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je leert dat diploma's belangrijke papieren zijn.
- Laat het **filmpje van het Jeugdjournaal zien.**
- *Waarom heeft deze mevrouw de moeite gedaan om nog een diploma te halen? Waarom zijn diploma's belangrijk voor mensen?*

Kern

- Maak met de kinderen de opdracht: **Wie heeft welk diploma?** Stel na het maken van de opdracht vragen. *Welke diploma's waren geschikt voor meer mensen? Een meester of juf heeft een diploma als leerkracht als hij klaar is met zijn studie. Waarom zou een leerkracht nog een extra diploma willen halen, bijvoorbeeld in de Nederlandse taal?*
- Geef alle kinderen het werkblad *Diploma*. Geef de volgende instructie: *Bedenk welk diploma jij later zou willen halen. Wat staat erop? Teken dat diploma.* Stimuleer de kinderen om mooie letters te maken en netjes te schrijven: van een diploma krijg je er tenslotte meestal maar eentje!

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 1: In kaart brengen.
Competentie: Administratie op orde brengen.*

Afsluiting

- Bekijk samen enkele diploma's van kinderen. *Waarom wil jij dit diploma graag halen? Heb je dan nog andere diploma's nodig?* Hang de zelfgemaakte diploma's op in de klas.
- Stel tot slot nog enkele vragen: *Waar bewaar jij je diploma's? En je familie, weet jij waar zij hun belangrijke papieren bewaren, zoals hun diploma's? Waarom kun je een diploma beter niet bij het oud papier gooien?*
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Waarom is een diploma een belangrijk papier?*

Extra**Opdracht voor thuis**

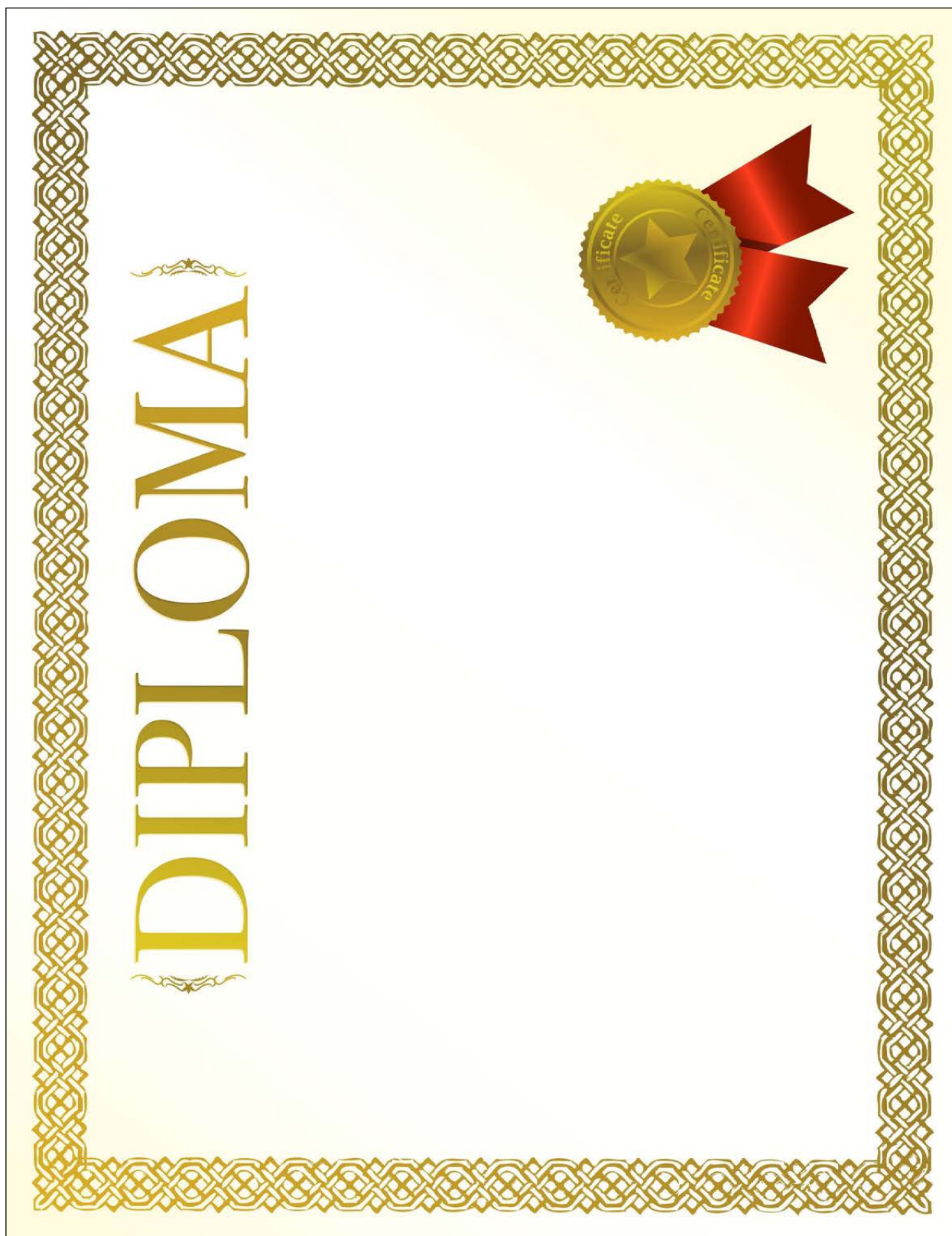
Geef de kinderen de volgende opdracht mee:

Welke diploma's hebben de mensen bij jou thuis? Maak een lijstje per persoon.

Achtergrondinformatie

- Op www.diplomamaker.nl kunt u zelf een diploma maken voor de kinderen.
- Op www.jeugdjournaal.nl zijn verschillende filmpjes te vinden die gaan over kinderen en volwassenen die diploma's hebben gehaald. Typ in de zoekbalk: 'diploma's'.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 1: In kaart brengen.
Competentie: Administratie op orde brengen.*

Goedkoop of duur?

Over de les

De kinderen bekijken producten en bepalen in overleg hoe ze in volgorde van goedkoop naar duur geplaatst moeten worden. Deze oefening wordt herhaald met andere producten op een werkblad.

Doel:	De kinderen kunnen producten op volgorde van goedkoop naar duur zetten.
Materiaal:	twee voorwerpen van verschillende waarde van uw bureau, werkblad <i>Van goedkoop naar duur</i>
Vorbereiding:	Kopieer het werkblad <i>Van goedkoop naar duur</i> voor elk kind.
Lesduur:	± 10 minuten

Inleiding

- Pak twee willekeurige voorwerpen van uw bureau, bijvoorbeeld een pen en een schaar. *Wat denken jullie dat meer geld gekost heeft, de pen of de schaar?* Laat de kinderen argumenten geven bij hun antwoord.
- Vertel de kinderen het doel van de les: ***In deze les word je wijzer met geld. Je denkt na over goedkoop en duur.***

Kern

- Leg de opdracht uit: *We gaan plaatjes van spullen bekijken. De plaatjes moeten op volgorde gezet worden van goedkoop naar duur. We spreken af: de meeste stemmen gelden.* Maak samen de opdracht **Goedkoop of duur?**
- Deel het werkblad **Van goedkoop naar duur** uit. Leg uit: *Kijk goed naar de plaatjes. Trek lijnen van de cijfers naar de plaatjes. Nummer 1 is het goedkoopst, nummer 8 het duurst.*

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 2: Verantwoord besteden.
Competentie: Producten en prijzen vergelijken.*

Goedkoop of duur?

Afsluiting

- Bespreek de oplossing van het werkblad. (een goede volgorde kan zijn: appel, brood, sokken, boek, horloge, tv, scooter, helikopter)
- Zijn er verschillen in de antwoorden van de kinderen? Een antwoord hoeft niet per se fout te zijn. Luister naar de argumenten die de kinderen gebruiken. *Is een voorwerp dat groot is altijd duurder dan een klein voorwerp? Kan een boek duurder zijn dan een tv? (Ja, als het een zeldzaam boek is bijvoorbeeld.)*
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Hoe weet je of iets duur of goedkoop is?*

Extra

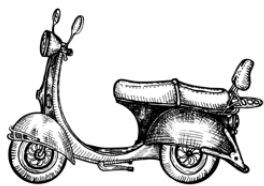
Opdracht voor thuis

Geef de kinderen de volgende opdracht mee:

Probeer boodschappen die net gedaan zijn op volgorde van goedkoop naar duur te leggen. Laat de mensen thuis je meehelpen. Controleer met de kassabon of jullie het goed gedaan hebben.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 2: Verantwoord besteden.
Competentie: Producten en prijzen vergelijken.*

Van goedkoop naar duur

•

•

1

•

•

2

•

•

3

•

•

4

•

•

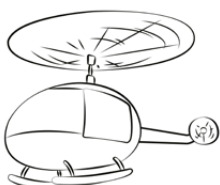
5

•

•

6

•

•

7

•

•

8

Ruilen of betalen

Over de les

Deze les gaat over de geschiedenis van geld. Kinderen ontdekken dat het begon met ruilen, dat de waarde van iets van belang is bij het ruilen en hoe munten ontstaan zijn. Tot slot zien de kinderen hoe euromunten gemaakt worden.

Doel:	De kinderen weten wat de functie van geld is en waarvoor geld is bedoeld.
Materiaal:	-
Vorbereiding:	-
Lesduur:	± 20 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je leert waar geld voor gebruikt wordt.
- Doe of u iets wilt ruilen met een kind in de klas. Een waardeloos voorwerp tegen een waardevol voorwerp. *Ik heb hier een pen. Best een goeie. Ik heb er maar een klein beetje op gekauwd. Wil je 'm ruilen met mij voor je nieuwe etui?* Laat het kind reageren. *Waarom vind je dit geen goede ruil? Waartegen zou je wel willen ruilen?*

Kern

- Doorloop **Ruilen of betalen?** op het digibord. Lees de teksten samen. Stel vragen bij de beelden.
 - **Ruilhandel:** *Hoe zorgden de mensen dat het ruilen eerlijk ging?*
 - **Ruilen in de stad:** *Wat vind jij een eerlijke ruil voor een paard?*
 - **Slim ruilen:** *Waarom wilden mensen kralen hebben? Die kon je toch niet eten?*
 - **Als geld gebruiken:** *Weet jij iets wat nu zeldzaam is en dus veel geld kost?*
 - **Goud en zilver:** *Kloppen de voorwaarden voor wat geld moet zijn?*
 - **Vandaag:** *Waarmee zullen we over honderd jaar betalen, denk je?*
 - **Ruilen?:** *Ruil jij wel eens iets?*

* Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 5: Over voldoende kennis beschikken: het financiële landschap kennen. Competentie: de waarde van geld kennen.

Ruilen of betalen

Afsluiting

- Bekijk samen het **filmpje over munten slaan**.
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Waarom gebruiken wij geld?*

Extra

Achtergrondinformatie

- Op Schooltv vindt u een filmpje over de geschiedenis van geld.
www.schooltv.nl/video/de-geschiedenis-van-geld-geld-als-modern-ruilmiddel/
- Op de website van de Europese Unie vindt u lesmateriaal en spelletjes over onder meer de euro.
ec.europa.eu/economy_finance/netstartsearch/euro/kids/money_nl.htm

** Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 5: Over voldoende kennis beschikken: het financiële landschap kennen. Competentie: de waarde van geld kennen.*

Uitlenen

Over de les

De kinderen denken na over spullen lenen. Wat zijn de regels daarvoor? Ze krijgen dilemma's voorgelegd waarbij ze nadenken over het uitlenen van hun spullen.

Doel:	De kinderen snappen wat lenen (van voorwerpen) inhoudt.
Materiaal:	-
Vorbereiding:	-
Lesduur:	± 10 minuten

Inleiding

- Vertel de kinderen het doel van de les:
In deze les word je wijzer met geld. Je snapt wat lenen is.
- Loop naar het tafeltje van een kind en pak iets van zijn of haar tafel. *Mag ik dit van je lenen? Ik heb het een jaar nodig, goed?* Laat het kind reageren.
- Praat kort met de kinderen over lenen.
Wat kun je van een ander lenen? (een boek, een spelletje, een fiets, enzovoort) *Hoe lang mag je iets houden wat je leent?* (Niet te lang. Dat moet je afspreken met elkaar.) *Wat doe je als je het per ongeluk stuk maakt?* (Eerlijk zeggen. En de schade betalen als dat kan.) *Wat zou je niet zo snel uitlenen? Waarom niet? Verdient de uitlener een cadeautje?* (Misschien wel, als het iets bijzonders is dat je leent.)

Kern

- Doorloop de opdracht **Mag ik wat van je lenen?** Vraag steeds: *Zou jij het uitlenen?* Laat de kinderen argumenten noemen voor hun antwoord.

*Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 3: Vooruit kijken.
Competentie: Omgaan met lenen.*

Afsluiting

- Stel met uw groep een lijstje met uitleenregels op. Praat er samen over.
Regels voor uitlenen:
 - **Houd het niet te lang.**
 - **Breng het schoon en heel terug.**
 - **Als het kapot is, zeg je het eerlijk.**
 - **Als je iets speciaals leent, geef je de uitlener een cadeautje.**
- *In deze les ben je wijzer geworden met geld. Wat betekent het als je iets leent?*

Extra**Achtergrondinformatie**

Ook volwassenen lenen spullen van en aan elkaar. Er zijn zelfs initiatieven die het lenen van elkaars spullen stimuleren, ook *collaborative consuming* genoemd. Voorbeelden daarvan zijn www.peerby.com en www.spullenlenen.nl, waar je in je eigen buurt een oproep kunt doen als je iets nodig hebt voor korte tijd. De website www.snappcar.nl is een initiatief waarbij mensen elkaars auto kunnen lenen.

Dit leerdoel hoort bij de NIBUD leerlijn van Thema 3: Vooruit kijken. Competentie: Omgaan met lenen.